

גאוגרפיה ופיתוח הסביבה האדם במרחב החברתי-תרבותי

2 יחידות לימוד
השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד. כל שאלה – 25 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: **אטלס משנת 1993 ואילך**:
— אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(ללא המילון למונחי הגיאוגרפיה)
— אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
— אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

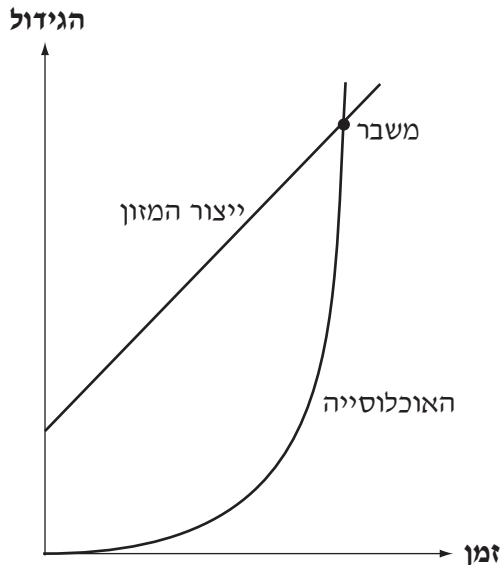
ה ש א ל ו ת האדם במרחב החברתי-תרבותי

בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד. (לכל שאלה – 25 נקודות)

1. תאוריית מלתוס והגישה המלתוסיאנית החדשה

עיין בגרף שלפניך, המציג את התאוריה של מלתוס, וענה על סעיפים א-ג.

תאוריית מלתוס

- א. על פי התאוריה של מלתוס, הסבר מדוע הנקודה המסומנת בגרף היא נקודת משבר. (6 נקודות)
- ב. על פי תאוריה זו, המשבר שחזה מלתוס כבר היה אמור להתרחש. הסבר שתי סיבות לכך שהוא עדיין לא התרחש. (10 נקודות)
- ג. לפניך שלושה תהליכים המתרחשים כיום בעולם:
- עלייה בטמפרטורה הממוצעת.
 - הסבה של קרקעות חקלאיות בארצות-הברית מגידול חיטה לגידול תירס, המשמש לייצור דלק.
 - זיהום גובר של מקורות מים שפירים.
- בחר באחד מתהליכים אלה, והסבר, על פי הגישה המלתוסיאנית החדשה, מדוע בעתיד הוא עלול לגרום למשבר. (9 נקודות)

2. עוני

עיין בתמונה שבנספח א, וענה על סעיפים א-ג.

א. הגדר את המושגים: עוני יחסי, עוני מוחלט.

הסבר כיצד כל אחד מהמושגים מתבטא בתמונה זו.

(9 נקודות)

ב. הסבר מדוע עוני יחסי קיצוני יותר במדינות הפחות מפותחות. (7 נקודות)

ג. תאר שתי דרכים שבהן פועלת הקהילה הבין-לאומית לצמצום העוני במדינות

הפחות מפותחות. (9 נקודות)

3. גלובליזציה, חברה ותרבות

קרא את הקטע שלפניך, וענה על סעיפים א-ג.

הודו מתמודדת לאחרונה עם "מגפה" חדשה: גירושים. שיעור הגירושים באזורים הכפריים בהודו נשאר נמוך יחסית, אבל באזורים העירוניים אחוז הגירושים בקרב זוגות צעירים עולה במהירות. לדברי יועצת נישואים מהודו, אנשים בהודו עסוקים יותר בקידום הקריירה האישית ופחות בחיי המשפחה. אפשר למצוא ביטוי לתופעה זו בדיונים באינטרנט. גולשת הודית כתבה שהעצמת הנשים גורמת לשיעור הגבוה של גירושים.

עובד היי-טק הודי ציין שהגברים רוצים שנשותיהם יהיו מתקדמות ומודרניות, אך עם זאת קשה להם לקבל את העובדה שיש להן קריירה עצמאית. תופעה זו מבטאת את ההתנגשות בין הודו המסורתית להודו המודרנית.

(מעובד על פי כתבה של ליאור פרידמן, עיתון הארץ, ינואר 2011)

א. על פי הקטע, הסבר שתי השפעות של הגלובליזציה על שיעור הגירושים בהודו.

(7 נקודות)

ב. תאר שתי השפעות נוספות של הגלובליזציה (שלא הוזכרו בקטע) על התחום

החברתי-תרבותי במדינות הפחות מפותחות. (11 נקודות)

ג. האם בעידן הגלובליזציה המואצת חשוב, לדעתך, לשמור על מאפיינים

תרבותיים-מקומיים ייחודיים? נמק את דבריך. (7 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

4. נסיגה עירונית והתחדשות עירונית

- א. נמל תל אביב היה נמל פעיל, שידע תקופה של נסיגה ולאחר מכן התחדשות. עיין בנספח ב ובו תמונות של נמל תל אביב בשלוש תקופות שונות. תאר את שימוש הקרקע העיקרי באזור הסמוך לקו המים בכל אחת מהתקופות. הסבר את הקשר בין שימושי קרקע אלה לתהליך הנסיגה העירונית ולתהליך ההתחדשות העירונית באזור הנמל. (9 נקודות)
- ב. הסבר שני גורמים לנסיגה עירונית במרחבים עירוניים, ושתי השפעות של תהליך הנסיגה על הערים. (8 נקודות)
- ג. הצג מטרה אחת של תהליך ההתחדשות העירונית, והסבר שני אמצעים שבעזרתם אפשר להשיג מטרה זו. (8 נקודות)

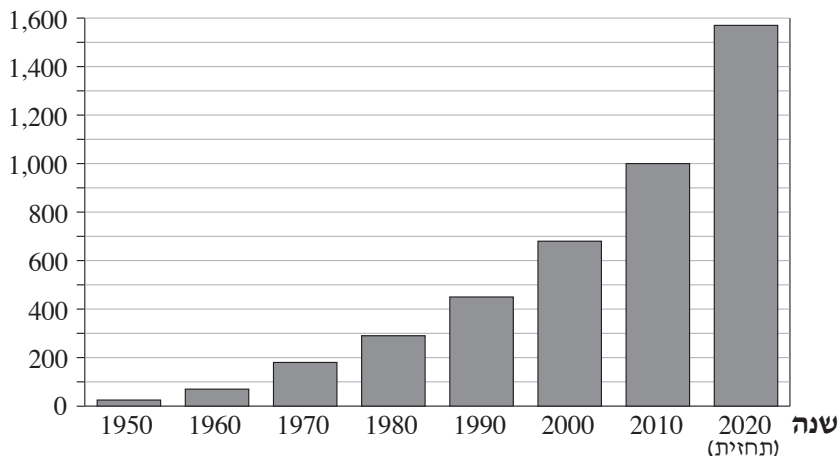
5. תיירות

- בגרף שלפניך מוצג השינוי בתיירות העולמית בשנים 1950-2010, כולל התחזית לשנת 2020. עיין בגרף, וענה על סעיפים א-ג.

כלל מספר כניסות תיירים למדינות העולם

(1950-2020)

כניסות תיירים
(מיליונים)

- א. תאר את המגמה המסתמנת בגרף, והסבר שני גורמים למגמה זו. (9 נקודות)
- ב. תאר שתי השפעות של התיירות על החברה והתרבות במדינות היעד. (9 נקודות)
- ג. חלק גדול מהכסף שמוציאים תיירים במדינות הפחות מפותחות, לא נשאר בהן. הסבר מדוע. (7 נקודות)

6. הכחדת שפות

בשנת 1972 הלך לעולמו בעיר קווינסלנד שבאוסטרליה ארתור בנט, אחרון הדוברים של שפת המַבְבָּרָם. עם מותו נכחדה שפה זו.

א. תאר שני גורמים להכחדת שפות. (8 נקודות)

ב. האיחוד האירופי פועל להאחדה של תחומים שונים בקרב המדינות החברות בו (למשל מטבע משותף), אך אינו פועל להאחדת השפה בקרבן.

הסבר שני גורמים למדיניות זו. (10 נקודות)

ג. הצע דרך אחת שבאמצעותה אפשר לשמר שפה. (7 נקודות)

7. גבולות

א. לפניך שני היגדים (1) ו- (2) המתארים גבולות בין מדינות, ורשימה של שלושה סוגי גבול.

(1) חצי האי האיברי שבדרום-מערב אירופה מופרד משאר היבשת על ידי רכס הרי הפירינאים. לאורך ההיסטוריה התיישבו אוכלוסיות שונות משני צדי הרכס. היום ספרד ופורטוגל שוכנות בחצי האי האיברי, ומצפון לפירינאים שוכנת צרפת.

(2) בעקבות מלחמת העולם השנייה חולקה גרמניה על ידי ברית-המועצות, ארצות-הברית, אנגליה וצרפת לשתי מדינות: גרמניה המזרחית וגרמניה המערבית. ברלין, בירת גרמניה, הייתה בשטח גרמניה המזרחית וחולקה גם היא. ציין והסבר איזה סוג גבול מתאים לכל היגד (שים לב: אחד מסוגי הגבולות אינו מתאים להיגדים).

— גבול משבש

— גבול קדמון

— גבול עוקב

(10 נקודות)

ב. התפתחות המרחב באזור הגבול נקבעת על פי טיב היחסים בין המדינות השוכנות משני עבריו.

הסבר השפעה אחת של שיתוף פעולה והשפעה אחת של מתח וסכסוכים על המרחב באזור הגבול. (8 נקודות)

ג. האם לדעתך יש סיכוי שתהליכי הגלובליזציה יובילו למצב של "עולם ללא גבולות"? הסבר את תשובתך. (7 נקודות)

בהצלחה!

נספח א: תמונה לשאלה 2

الملحق "א" : صورة للسؤال ٢

Photo by: Stephen Codrington

נספח ב: תמונות לשאלה 4 – אזור נמל תל אביב בשלוש תקופות الملحق "ب": صور للسؤال ٤ – منطقة ميناء تل أبيب في ثلاث فترات

תמונה 1: צולמה בשנת 1938
الصورة ١: التُقطت سنة 1938

Photo by: Kluger Zoltan

תמונה 2: צולמה בשנת 1997
الصورة ٢: التُقطت سنة 1997

Photo by: Moshe Milner

תמונה 3: צולמה בשנת 2011
الصورة ٣: التُقطت سنة 2011

Photo by: N. A.